

Права підозрюваного під час затримання без ухвали слідчого судді, суду в кримінальному провадженні: алгоритм дослідження

Янович Юрій Павлович

к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Однією з концептуальних проблем, яка вимагає ґрунтовного вивчення з метою подальшого удосконалення правозастосовної діяльності, є правове регулювання кримінального процесуального статусу підозрюваного. Нині – це одна з ключових фігур у стадії досудового розслідування. Особа, щодо якої існує обґрунтоване припущення про вчинення нею злочину, перебуває в означеному вище процесуальному статусі досить тривалий час: від затримання уповноваженою службовою особою чи повідомлення про підозру – до моменту передачі обвинувального акта до суду [1, с. 113]. Зважаючи на те, що законодавець врегульовує процесуальні права значної кількості учасників кримінального провадження, відштовхуючись саме від прав підозрюваного (захисника, законного представника підозрюваного, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їх законних представників), значний науковий інтерес викликає питання про обсяг та характер таких прав у різних частинах досудового розслідування.

Монографія Т. Г. Фоміної містить узагальнення висловлених у науці точок зору щодо класифікації процесуальних прав підозрюваного за різними критеріями, у тому числі й за моментом реалізації на певному етапі кримінальної процесуальної діяльності [2, с. 88]. Розглядаються в роботі й проблемні питання забезпечення слідчим процесуальних прав цього учасника кримінального провадження під час повідомлення про підозру, застосування запобіжних заходів, проведення слідчих (розшукових) дій, закінчення досудового розслідування [2, с. 95–200]. Дослідниця акцентує увагу на обов'язках слідчого щодо роз'яснення підозрюваному його прав та

забезпечення їх реалізації в окремих частинах стадії досудового розслідування, включаючи затримання без ухвали слідчого судді, суду.

У наукових працях, присвячених процесуальному статусу підозрюваного, а також заходам забезпечення кримінального провадження, прослідковується намагання виокремити етапи (частини) затримання особи без ухвали слідчого судді, суду [2, с. 106–107; 3, с. 216; 4, с. 21; 5, с. 205–206]. Це пояснюється тим, що переважна більшість учених розглядають останнє як комплексне динамічне явище, що має декілька складових. Саме такий підхід до затримання в порядку ст. 208 КПК має бути використаний при вивченні питання про обсяг процесуальних прав підозрюваного під час застосування цього тимчасового запобіжного заходу. Перелік таких прав не є сталим, статичним, він змінюється залежно від того, яка частина затримання особи за підозрою у вчиненні злочину має місце.

Системний аналіз змісту статей КПК, які регламентують затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду, дає змогу виокремити його частини. Складовими такого затримання слід вважати: 1) фактичне затримання, суть якого полягає у фізичному захопленні особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, та обмеженні її в праві на вільне пересування. Найбільш проблемним питанням під час фактичного затримання є відсутність правової процедури точної фіксації моменту обмеження особи у здійсненні нею права на вільне пересування, що впливає на правильне обчислення процесуальних строків повідомлення затриманій особі про підозру (ч. 2 ст. 278 КПК), доставлення її до слідчого судді для вирішення питання про обрання запобіжного заходу (ч. 2 ст. 211 КПК), перебування в ізоляторі тимчасового тримання (далі – ІТТ) (ч. 1 ст. 211 КПК) та під вартою (ч. 2 ст. 197 КПК); 2) доставлення затриманої особи до органу досудового розслідування; 3) складання протоколу затримання відповідно до вимог ч. 5 ст. 208 КПК після внесення відомостей про вчинений злочин до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Оскільки в подальшому особу має бути поміщено до ІТТ, у законодавстві доцільно передбачити обов'язок слідчого допитати

підозрюваного з приводу обставин, які слугували підставами для його затримання, негайно після складання відповідного протоколу; 4) поміщення затриманої особи до ІТТ; 5) вручення затриманій особі повідомлення про підозру не пізніше 24 годин з моменту її затримання (ч. 2 ст. 278 КПК). Очевидно, після виконання таких дій слідчий зобов'язаний допитати особу по суті підозри; 6) доставлення підозрюваного до слідчого судді для вирішення питання про обрання запобіжного заходу не пізніше 60 годин з моменту затримання (ч. 2 ст. 211 КПК). Якщо цей строк сплив, а особу не доставлено до слідчого судді, вона має бути звільнена з ІТТ; 7) обрання слідчим суддею запобіжного заходу щодо підозрюваного в межах 72-х годин з моменту затримання [6, с. 183]. Саме такий алгоритм затримання без ухвали слідчого судді, суду доцільно покласти в основу дослідження питання про коло процесуальних прав підозрюваного під час застосування цього тимчасового запобіжного заходу.

Список використаних джерел:

1. Янович Ю. П. Концептуальні проблеми правового регулювання кримінального процесуального статусу підозрюваного. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 23–24 черв. 2017 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. С. 113–117.
2. Фоміна Т. Г. Забезпечення слідчим процесуальних прав підозрюваного: монографія. Харків: НікаНова, 2014. 232 с.
3. Можевой В. П., Можевой О. В. Щодо правомірного затримання осіб. Питання застосування нового КПК. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2013. № 3. С. 207–218.
4. Татаров О. Ю. Деякі питання застосування заходів забезпечення кримінального провадження за новим КПК України. *Впровадження нового Кримінального процесуального кодексу України в правоохоронну діяльність та навчальний процес: досвід та шлях удосконалення*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 квіт. 2013 р.). Харків: ХНУВС, 2013. С. 19–24.
5. Янович Ю. П. Процесуальна форма затримання особи без ухвали слідчого судді, суду як гарантія її прав у кримінальному провадженні. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні*: матеріали

міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 28 лют. – 01 берез. 2014 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. 224 с.

6. Янович Ю. П. Складові частини затримання особи без ухвали слідчого судді, суду в кримінальному процесі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2014. № 1137. С. 181–184.